

Nr 529

Av herr Wachtmeister, om undantagande av böcker och musikalier från förbudet mot bruttoprissättning.

Lagen den 25 september 1953 om motverkande i vissa fall av konkurrensbegränsning inom näringslivet stadgar i 2 § följande:

Utan tillstånd av näringsfrihetsrådet må företagare, där ej annat är särskilt stadgat, varken av företagare inom senare försäljningsled betinga sig, att vid försäljning av förnödenhet här i riket visst pris icke må underskridas, eller till ledning för prissättningen inom senare försäljningsled i riket eljest angiva visst pris, med mindre därvid kommer till uttryck att priset får underskridas.

4 § i samma lag stadgar följande:

Tillstånd, som i 2 och 3 §§ sägs, må meddelas endast om konkurrensbegränsningen kan antagas främja kostnadsbesparingar, vilka till väsentlig del komma konsumenterna till godo, eller i övrigt bidra till en ur allmän synpunkt ändamålsenlig ordning, eller om eljest särskilda skäl äro därtill.

Missbrukas tillståndet eller hava efter dess meddelande inträtt väsentligt ändrade förhållanden, må tillståndet av näringsfrihetsrådet återkallas.

Från detta förbud mot bruttoprissättning beviljades Svenska bokförläggareföreningen av näringsfrihetsrådet dispens den 28 augusti 1958, dock blott för begränsad tid. För bokförläggar- och bokhandelsbranscherna innebär en till en relativt kort tid begränsad dispens mycket stora olägenheter. Det säger sig självt, att en oviss framtid verkar synnerligen negativt på investerings- och rationaliseringsviljan hos företagare för vilka en utelämnad fortsatt dispens från lagen skulle medföra en fullständig revolution.

Bruttoprissättningens avskaffande skulle nämligen framtvinga ett helt annat bokhandelssystem än vårt nuvarande. Bokbranschens struktur skulle givetvis med tiden anpassa sig efter de nya förhållandena, som komme att medföra minst sagt diskutabla fördelar för författare och bokintresserad allmänhet och för hela vår kultur däremot mycket påtagliga nackdelar. Bruttoprissystemet är en förutsättning för det kommissionssystem inom bokhandeln som ligger till grund för hela organisationen inom denna bransch. En av professor Ulf af Trolle på näringsfrihetsrådets uppdrag verkställd utredning om här berörd dispens gav vid handen, att bruttoprissystemet innebär dels en kompensation för de kostnader som det stora sortimentet för bokhandlarna medför, dels är en förutsättning för att bokhandeln skulle vilja föra detta sortiment.

Ett besök i en bokhandel i t. ex. Frankrike, där förbud mot fasta bruttopriser även på böcker och musikalier gäller, illustrerar på ett lättfattligt vis, att ett sådant förbud, som i många avseenden är berättigat, icke utan stora nackdelar kan tillämpas beträffande just böcker och musikalier som inta en särställning därutinnan. Det är ett efter svenska förhållanden påfallande torftigt sortiment, som möter besökaren i Frankrike. Vanligt är, att en bokhandel bara för böcker från ett bestämt förlag; vill man ha tag i en bok, utgiven på ett annat, får man antingen gå till en annan bokhandel eller också finna sig i att vänta lång tid på att den förlagsbundne bokhandlaren ovilligt beställer den önskade litteraturen. Om bokhandeln icke är bunden till ett enda förlag, icke ingår i en av detta upprättad butikskedja, för han i lager blott de mest lättsålda böckerna. Den s. k. bestsellerlitteraturen får alltså genom bruttoprisförbud ett ytterligare stöd, trots att den långt ifrån alltid är litterärt värdefull, under det att sådan litteratur som vinner avsättning inom en relativt begränsad kundkrets kan befaras helt försvinna från bokhandelsdiskarna. När bokhandlarna tack vare kommissionssystemets avskaffande icke längre äro skyldiga att ta emot alla böcker, kan följden bli, som en författare på Stockholms-Tidningens kultursida i en rubrik den 16 oktober 1962 uttryckte det: »Utan bruttopris ingen Lagerkvist.» Förlagen tvingas ändra sin utgivningspolitik, vilket för våra yngre författare kommer att medföra stora svårigheter beträffande debuten.

I sina remissyttranden över Bokförläggareföreningens begäran om fortsatt dispens ha Sveriges allmänna biblioteksforening och Sveriges författareforening också helt naturligt framfört sina allvarliga farhågor för följden av ett avslag på dispensansökningen, vilken de liksom övriga remissinstanser tillstyrkte.

En följd av bruttoprissystemets avskaffande, som för allmänheten också kommer att bli mycket kännbar, är att den nu förefintliga möjligheten att var som helst byta en bok bortfaller; ett byte torde ej bli möjligt annorstädes än i den bokhandel där boken inköpts.

Den dispens, som 1958 beviljades, gällde endast till och med 1962 men har därefter förlängts tillsvidare i avvaktan på slutförande av ny utredning utöver den ovan omnämnda av professor af Trolle. Det gäller med andra ord inom bokbranschen ett tillstånd, jämförligt med arbetsmarknadens ibland uppkommande avtalslösa. Att detta icke kan vara stimulerande på utvecklingen är helt naturligt. En dispens bör, för att branschen skall få arbetsro, vara klart utsatt i tiden och framför allt ej för kort; 10-årsperioder torde vara ett minimum. Det kan också tänkas ett tillsvidare-system, där dispensen gäller intill dess en avsevärd förändring av förhållandena inträffar.

Böcker är emellertid en vara som icke på något vis kan jämföras med andra konsumtionsartiklar. Vår kultur bygger på böcker och musikalier i

mycket väsentlig del, och det riktigaste vore därför, att dessa helt undantogs från 1953 års lag. I Österrike har man också i 1959 års kartellag uttryckligen undantagit böcker, konst och musikalier.

Under hänvisning till vad ovan anförts får jag därför hemställa,

att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t ville hemställa om sådan ändring i lagen den 25 september 1953 om motverkande i vissa fall av konkurrensbegränsning inom näringslivet, att böcker och musikalier undantagas från lagens tillämpning, alternativt att i 4 § samma lag tillades bestämmelse av innebörd, att där berört tillstånd skulle meddelas för perioder om 10 år i taget.

Stockholm den 25 januari 1964

Hans Wachtmeister

Nr 530

*Av herr Bohman, om lagstiftning rörande avgiftsbelagda trafik-
anläggningar.*

(Lika lydande med motion nr 441 i Första kammaren)

Stockholm den 24 januari 1964

Gösta Bohman